

Szemelvények a kritikákból:

A Szegedi Fiatlok Művészeti Kollégiuma a korszerű művészeti kultúra szolgálatában áll. Termel és propagál. Nyilvános vitaelőadásokat, irodalmi estéket, szemináriumi tanfolyamokat, dokumentáló kiállításokat, magyarázó előadásokat rendez, könyvsorozatot ad ki.

Az alábbiakban szemelvényeket közlünk kiadványsorozatunk eddigi füzetéről megjelent kritikákból:

1. Buday György: Boldogasszony búcsúja.

Fametszetkönyv.

». . . Buday György azt hiszem, hogy nem sokat habozott és próbálkozott, amíg a látszólag legprimitívebb és legősibb grafikai kifejező módhoz, a fametszéshez jutott el, melyben úgy érzem, egyelőre megtalálta azt a formát, mely annak, amit és ahogyan kifejezni akar, a legmegfelelőbb. A *Boldogasszony búcsúja* lapjainak jórésztében nemcsak virtuóza a fehér-fekete kompozíciónak, de meglepő természetességgel anyagszerű. Minden lapja Buday György lelkéből szakadt ki az igazi poéta közvetlenségével, és az anyaggal dolgozó képzőművész tudatosságával. Amit mond: tiszta líra, mely ösztönösen árad, mint a madárdal, viszont ahogyan mondja, az az anyag és szerkezet ismeretével szerkesztett epika. Buday, mint grafikus, nehezen fog ilusztrálásra alkalmasabb szöveget, mint azt a földet, azt a környezetet, azt a népet, melyet a maga szemével a maga lelkén keresztül olyan jól lát. Egyszerű, összefogó, szűkszavú, szinte érdes, ahogy kifejezi magát, mint azoknak az embereknek kollektivitása, akiket ábrázol és páthosza őszinte, mint a kételkedés és gondolkodás nélkül hívő ember aktív vallásossága. Stílusa van, pedig nem dolgozik semmiféle »izmus«-ban, vagy éppen azért van, hogy nem látszik a stíluskeresés izzadt gyötrődése munkája termésén. Nem befejezett az útja még és őrizze meg az Isten attól, hogy már fiatalon befejezett legyen az útja. Érzünk döccenéseket, bizonytalanságokat, nem sikerült akarást, sőt nem is

mindenütt csendül tisztán a hangja. De vannak lapjai, melyekhez nem akarnánk semmit hozzátenni, vagy elvenni, olyan egészek és készek így, ahogy vannak. Nagy örömünk Buday György, aki olyan irigylésreméltóan fiatal még, aki nem töpreng, nem rágódik, de gyerekesen vakmerő és naivan hisz abban, amit csinál. És örömünk az is, hogy ezt a fiatal művészt Erdély adta a magyarságnak.« (Kós Károly, Erdélyi Helikon.)

». . . Buday György, a szegedi fiatal művész diákcsoport vezére előlépett a nagy meglepetéssel, a Magyarországon oly ritka képregénnyel. A Szeged-alsóvárosi havi Boldogasszony napi búcsú emlékezete ez a képsorozat, biztos vésővel fábavésett típusaival, csoportjaival, képeivel, mord, de csupaszív, gyertyás parasztjaival. Buday György új útra lépett, melyre bebelóbálja a szél az út szélén dúsán virágzó mezei virágokat, mely út tiszta levegőjű tájakon vezet át, melyen a vándor, ha biztos léptekkel halad, csodás tájakra juthat el.« (Magyar Iparművészet.)

». . . A szegedi lelket a maga religiózításában ragadva meg, emeli a grandiózítás fokára a Boldogasszony Búcsújában. De e lapokból nemcsak a primitív lélek alázata és áhitata árad az együttérző művész lelkén keresztül, nemcsak az emberi hit döbbenetes fönsége magaslik elénk, nemcsak az intellektus előtt felrémlő groteszk rezeget rajtuk és nemcsak az egyetemes emberi sors borzasztósága sötétlik, hanem még egy »külön halál« árnyéka is, az alföldi parasztság halálraitélttségének és halálraváltságának tragédiája. Antik sorstragédiák jajongó kórusa ez a sereg a fekete légben lebegő kimondhatatlanul szomorú Szűzhöz, a nagy fekete templom felé, a hold és nap alatt esernyők alatt vonuló törpe sereg, a sötét, néptelen utcán, az ég fekete és alacsony kárpitja alatt a keresztbe kapaszkodó kezek, a gyertyával jámborkodó gyermek, a gyenge szűz, a természetes és babonás arcú parasztemberek és asszonyok, az elmerült áhitatában kimondhatatlanul édes arcú fiatalasszony, a népek a virrasztó

tíz felett s a magányos Anya. És a művész, aki magába-roskadva, térden nyúlik a mennyei kéz felé. S ezek a képek nem véletlen egymásutánban sorakoznak, — érzelmi-hangulati dinamika fűzi őket egységes kompozícióvá. Ezt a dinamikát követi az intellektuális szemlélet rendjének dialektikája és a művészi ritmus. Mindez, tárgy, belső és külső forma teljes művészi egésszé egyesülnek e műben.«
(Joó Tibor, Nyugat.)

» . . . A búcsú minden szépsége és impressziós mélysége van e képeskönyvben. A vonalak fiatalok, üdék, emberi módon látottak, különösen azon a metszeten, amelyen a férfiak előtt kissé félrehajtott, szép fejével megy előre az asszony és magafeledten rózsafüzérét morzsolgatja. — . . . a magyar Alföld bogárhátú házai, áhítatos emberei mögül a székely lélek szól felénk.«
(Dénes Tibor, Képzőművészet.)

» . . . Buday fametszetei bizonyítják a legjobban, hogy mennyire átérzi a népi mélységeket, de tudja azt is, hogy egy valóban intellektuális művészi szűrő kell feldolgozásukhoz. Technikája ezúttal még eredetibb, még egyénibb, mint előző munkáinál. A kis könyv eseménye a magyar művészi életnek.«

(Aradi Zsolt, Korunk Szava.)

» . . . Buday György a szegedi búcsú képeit, arcait, vonásait a gyökeréig vezette vissza s a feketeségbe omló tömegre nem kívülről, hanem a gyökerek mély vidékéről hozott fényt. Buday György elsőrangú gondviselője a szegedvidéki népkulturának. Évek óta Kis Kalendáriumot ad, népi dalokat és hozzájuk simuló apró metszeteket közöl bennük. Kifejező ösztöne egészen összeforrott a népkultúrával. «

(Féja Géza, Előörs.)

» . . . Buday György egyéniségének talán spontánabb, de mindenesetre kiütőbb facettája: az alkotó művésze, aki például az előttünk lévő füzetjével egyszeriben a magyar fametszők első frontjába lendül.«
(Supka Géza, Literatura.)

»... Monumentalitása szinte rabul ejtő, különösen a tömegjeleneteknél, de egyéb képein is. De költő is Buday, nemcsak grafikus: képein elemi erővel fog meg a poézis. És ezt a poézist teljesíti, illetve célba tereli mély szociális érzéke.«

(Debreczeni László, Erdélyi Fiatalok.)

»Buday György 1907-ben született Kolozsváron. Tanulmányait ugyanott végezte s ott volt 1924-ben első és eddig egyetlen gyűjteményes kiállítása is. E kiállítással az összes erdélyi lapok nagyobb cikkeiben foglalkoztak. ... Erdély jelentékeny részét bejárja és 1925 óta, mióta Szegeden él, a nagy magyar Alföld jórészét is. Nagyobb tanulmányúton volt Bécsben és Tirolban, majd Londonban és Liverpoolban. Mindenütt, ahol megfordult, a múzeumok szellemi kincseinek tanulmányozása mellett az úgynevezett alsóbb néposztályok élete és az új szellemű fiatalság érdekelte, mely érdeklődés nemcsak világnézetét, de művészetét is elhatározóan determinálta. Az erdélyi havasi pásztor, a székely ezermester-munkás, az alföldi kisparaszt és földmunkás, valamint a londoni külváros nyomortanyái, a slum-nek lakói — ha más-más hangon, más-más színekkel is — ugyanannak a meglátásnak és hitnek szolgáltak dokumentumul. Eleinte festő, de már akkor is sokat rajzol. Majd elhagyja a színeket, évekig csal; fekete, kék és barna krétával, később tussal dolgozik. Ahogy alakul világfelfogása, mind inkább a reprodukálható művészet felé fordul, míg végre 1931-ben minden külső indítóok nélkül a fametszéshez fog. Apai ágon erdélyi székely családból származik és így valamely atavisztikus örökség: a fafaragás tér vissza nála — öntudatlanul — a fametszésben. Mintegy rátalál sz. anyagra: a fára. Munkássága igen gazdag... hajszás gyorsasággal és türelmetlenséggel ad fel magának feladatokat és fiatalos frisséggel, gyorsan oldja meg ezeket... Teljesen önálló első munkája, mely egyben az első magyar fametszetű képregény: »Boldogasszony Búcsúja« c. kötete ige nagy feltűnést kelt. A »Magy.

Bibliophil Társaság« mint az 1931-ben megjelent három legszebb könyv egyikét tünteti ki és e kötet igen nagy gazdagodást jelent utóbbi időben igen szegény népi vonatkozású művészeti kiadványaink terén. A kötet az alföldi magyar népi léleknek eddig még feltáratlan vonásait, csodálatos miszticizmusát eleveníti meg erős művészi érzékkel. A kötet — bár teljesen szöveg nélküli — mintegy komor balladának hat, ahogy a zsolozsmázó búcsús sereg megindul az alsóvárosi Haviboldogasszony búcsújára. A kötet lapjaiban megnyilatkozik Buday kissé expresszív fametszetstílus, a tárgyba való elmélyülés és a művész minden modorosságtól ment egyszerűsége, de teljes szellemi felkészültsége is. . . «

(Rosner Károly, Magyar Iparművészet.)

2. Tolnai Gábor:

A szabadvers és a lírai formák válsága.

(Formatörténeti tanulmány.)

»... a Féja Gézák és Németh Lászlók után következő esztétikus gárda kibontakozását itt látjuk először komoly formában megjelenni. Új meglátásai és ítéletei vannak, melyek továbbfejlesztésére és tisztázására első sorban Tolnai hivatott.«

(Gunda Béla, Erdélyi Helikon.)

»... elvontnak látszó, úgynevezett formatörténeti kérdést tárgyal. Ezt azonban lélektani beállítottsággal a műélvezés kollektív gyökerének kérdéseként tudja megmutatni. . . örömmel és reménykedve üdvözlöm a lélektani alapú, elméleti esztétika új és tehetséges magyar művelőjét.«

(Jancsó Béla, Erdélyi Fiatalok.)

»A költői műformák fejlődési szálait eredményes kutató eljárással tapintja végig s már-már túlságosnak tetsző határozottsággal rajzolja a képbe.«

(Mérey Ferenc, Napkelet.)

»... érdekes, bátor cselekedet, amely talán megmozgatja a problémáról eddig hallgatókat. . . «

(Hegedüs Zoltán, Diárium)

»Finom ötlettel boncolja a szerző a könyvnyomtatás technikájának szerepét az irodalmi műformák átalakulásában. . . «
(Literatura.)

»A szabadvers keletkezésének végső okát abban látja, hogy a vers a könyvnyomtatás óta nem előadott, hanem olvasásra szánt mű. Akusztikai hatásai olvasás közben részben elvesznek, elveszti így a vers a nagy tömegekre tett hatását.
(Pásztortűz.)

3. Berezei A. Károly: Utitársak.

(Tavaszi dal 1 felv.)

»Keserű vádirat szimbólikus színmű formájában. A húszévesek nemzedéke vádolja a mai világot, mely elernyesztő gépek őrlésébe s a tüdőbetegségbe hajszolja a mai fiatalságot. Reménytelen, szomorú, szörnyű igaz, még romantikus túlzásaiban is megrendítő írás.«
(Literatura.)

»Ez a bátor és formailag is újszerű dráma tömören és megrázóan tárja elénk a szegények fájdalmas szerelmét . . . A szerző tavaszi dalnak nevezi drámáját, de ennél keserűbb és igazabb »dal« még nem igen hangzott el magyar színpadokról.«
(Népszava.)

4. Hont Ferenc : A színjáték.

(Tanulmány.)

»Hont Ferenc, a fiatal rendezői gárda egyik legfelkészültebb, elméletileg is alkotó tagja. Előttünk fekvő tanulmánya alapvető, kiérett, kritikai áttekintése a színjátszás egész multjának s a közeljövőben ráváró fejlődési lehetőségeinek. . . «
(Literatura.)

»Hont érdekes és nagykézsültségű tanulmánya tulajdonképpen csak bevezetése egy nagyobb munkának, amelyben a színjáték történetét dolgozza fel. A bevezető rész nagyszerűsége és magas színvonala máris a legnagyobb érdeklődést biztosítja az egész mű számára. . . «
(Püskösti Andor, Ujság.)

»Hont Ferenc könyvének tudományos értékén kívül

egyik érdeme, hogy mindvégig népszerűen íródott. . . «

(Sós Endre Magyar Hírlap.)

»Hont könyve a legújabb színpad-esztétika egyik legértékesebb dokumentuma . . . « (Esti Kurir.)

». . . Alig negyedfél ívnyi füzet, de sűrített tartalma, mely nem egy mondattal fejezeteket jelez, megérdemli, hogy egy kitűnő tankönyv excerptumának tekintsük . . . « (Rabinovszky Máriusz, Századunk.)

»A Művészeti Kollégium a modern esztétika problémáit elemezte s határozottan értékes munkát mutatott fel. E munka dokumentumai azok a könyvek, melyeket a kollégium tagjai írtak és adtak ki. Valamennyi könyvnek gondos kiállítása, újszerű, szép és harmonikus tipográfiával bír. A legszebb *Buday Györgynek*, a kollégium kiváló vezetőjének 15 fametszetet tartalmazó képeskönyve, a *Boldogasszony búcsúja*, mely határozott tehetségű művészt jelent. A tiszta, reális magyár népművészet rajongói ezek a fiatalok s *Buday György* könyvén és azon a két finom kivitelű, eredeti magyar népdalokkal és kottákkal megjelent naptáron, melyet a falusi olvasónak adtak ki — lemérhető az akció komolysága és célossága is. Még pozitívabb képet nyerünk róla, ha *Hont Ferenc: Színjáték* című tanulmánykötetét és *Tolnai Gábornak* a szabadversről¹ és a lírai formák válságáról írt formatörténeti esszejét olvassuk el, melyek 2. és 3. kiadványát képezik a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumának. Mindkét tanulmány friss és világos hangot üt meg és az új művészi értékelés szempontjából beszél a tárgyáról. Alig hallani ma ily korszerű hangot e kérdésekről a magyar nyelvterületen. Különösen Hont Ferenc tanulmánya kiváló, mert jól mutat rá a színjátszás lényegére és társadalmi alapjaira. A polgári színház válságából a munkás színpad új lehetőségeihez vezet az út. Új életet jelent ez az út a színpad számára. Tolnai Gábor a szabadvers születését és lényegét az akusztikus és vizuális irodalom szemszögéből magyarázza érdekes és sokszor teljesen a tényeket abszolút

fedő megállapításokkal. A szegedi egyetemi hallgatók kiadványai a maguk szervezésében, mint egy magyar kulturtörténeti folyamat nyerne nagy jelentőséget.«

(Szalatnai Rezső, Fórum.)

**5. Ortutay Gyula: Mondotta Vince András béreslegény,
Máté János gazda legény.**

(Nyíri rétközi balladák, betyár- és juhásznóták.)

Buday György fametszeteivel.

Új népköltési gyűjtemény.

A szegedi fiatalok művészeti kollégiuma most adta ki ötödik füzetét, melyben Ortutay Gyula nemrégiben gyűjtött nyíri és rétközi balladákat, betyár- és juhásznótákat ad ki, Buday György tökéletes fametszeteinek kíséretében. Már az is végtelenül jól esik, hogy Kálmány Lajos elfeledett emlékének ajánlják könyvüket s a gyűjtő bevezető tanulmánya, mely híven tolmácsolja azt a meleg, okos érdeklődést, ami néhány fiatal szegedi magyar lelkében egyre növekszik.

A kötetben a ballada üteme vonul végig s minden darabja úgy hat, mintha egy végtelen népi balladasorozatnak a töredéke volna. S amellett tele van a gyűjtemény a dal csíráival, hangjaival s belopódzó melódiáival. De mintha minden dal tragikus balladává mélyülne és alakulna abban a népi rétegben is azokban az alkotó egyéniségekben, kikben ez a költészet megszületett és tovább nőtt. Mikor Móricz Zsigmond »Úri muri« című regénye megjelent, rámutattam különös szépségére, melyet a magyar kritika bizony nem vett észre. Ebben a regényben a teli derűs, idillikus és nótákra virágzó magyar élet nő, komorodik, feketedik balladává. Évtizedek óta azt zengi és hirdeti a génusz, hogy tragédia ruhájába öltözködtünk s ugyanakkor tragikus tökéletesedéssel keresi a tragédián túlfekvő, mégcsak sejtett, nagyszerű életmezőket.

Azok a költői kedélyek, melyek e dalokat és balladatöredékeket szereztek, keresik az élet tragikus pontjait, ösztönösen sejtven, hogy nagy fordulópontok

ezek a pontok. Másrészt pedig az egyre növekvő magyar szociális rettenetesség markolta meg a dalt s kényszerítette tragikusabb színváltásra. S érdekes, hogy ugyanakkor parasztíróink, elsősorban Szabó Pál és Sinka István, az öröklét nagy-nagy derűjét hintik és terítik erre a szegény földre. A géniusz kitermi magából mind a két pólust és ez az ő nagy egészsége, az ő igazi jegye az örök életre.

Nem lehet szó nélkül elmenni e gyűjtemény sűrű poétai tökéletessége mellett. Valami plasztikus nagy beteljesedés él ezekben a balladákban, ezekben a képekben s népi jelentőségük mellett már nem feledkezhetünk meg elsőrangú poétai jelentőségükről sem. S Ortutay Gyula kitűnő munkáját igazán országossá kellene mélyíteni.

Buday György fametszetei egyre igazabb tökéletességről beszélnek. A tragédiát alakban és perspektívában már tökéletesen oldja meg. Az első metszet feledhetetlen. A falusi szoba s a halottat virrasztó anya csupa realitás. A halott fiú néhány árnyalattal dekoratívabb, hogy a halál szörnyű pompáját jelezze. A szoba üressége s az anya tragikus árnyéka a szétomló gyeritya láng fényében tökéletes háttérrel ad a képnek. Hasonlóképpen tökéletes a harmincegyedik oldalon közölt ballada fametszete: az éjszakába beleégő hodály, a fényből írt út s a rajta síró három fekete virág. Még nagyon sokat és szépet várunk Buday Györgytől.

A szegedi fiatalok művészeti kollégiuma pedig munkásan és bátran mutatja az utat az egész magyar fiatalságnak. (Féja Géza, Szabadság.)

. . . Nagy kinccsel ajándékozta meg Ortutay Gyula nemcsak a néprajzi tudományt, hanem Szabolcs vármegyét is azzal, hogy a nyáron két hónap alatt vármegyénkben gyűjtött népi szellemi termékek közül a balladákat, betyár- és juhásznótákat kiadta. . . Értékes munkája napról-napra pótolhatatlanná válik, mert egymásután költöznek el az árnyékvilágból azok az öregek, akik megőrizték a néplélekből fakadt régi dalo-

kat. Igen becses adatok ezek a szabolicszi magyar lélek megismeréséhez. . . A szép munkát Buday György fametszőművész nyolc metszete díszíti. . .

(Szabolcsi Hírlap.)

. . . Ortutay Gyulának »Mondotta« című könyvében nyírségi balladák és nóták vannak a mai nép ajakáról hálára érdemesen összeszedve, de melyben a népi erő és naiv kifejezőség elbágyad a tudatos művészet mellett, ahogy Buday György e paraszti költészetet fametszetekkel illusztrálja. Feketéből kihasadó fehér vonalakkal és foltokkal, a mézeskalács-szív formáiból is tragikumot politizálva ki, oly sűrűvéruen s verejtékeleg, hogyha rajzra úgy rá lehet mondani, mint nyelvre vagy zenére, hogy magyar, hát erre lehet. . . . Megható és öröm, hogy mialatt Budapesten a könyvkiadás, kevés kivétellel dögvóráson, belepusztul, e kivételekkel, a kiadók élhetetlenségébe s avatatlanságába, Szegeden egy kis csapat intellektuális fiatal fenn tud tartani egy minden darabjában becses és érdekes kiadvállalatot.

(Ignotus, Magyar Hírlap.)

. . . Ortutay Gyula nehéz és igen szép munkára vállalkozott. Költői diszpozíciókkal terheltén indult tanulmányútjára s érezte, hogy végszóra érkezik. . . . Nyírség e szempontból különösen elhanyagolt vidék. Ortutayé az érdem, hogy újra új színek keverődtek a magyarság elboruló arcára. . . A Fejér László kezdetű ballada külön élmény. De seregestül idézhetnénk még a könyvecskéből, melynek ritka értéke még az is, hogy a nótákat Buday György illusztrálta. Buday művészete ebből a talajból fakadt, innen hozta ősi formáit, hogy végül is szintétikus stílusban egyesítse a primitív és a mai ember világát. . .

(Berczeli Anzelm Károly, Szegedi Hírlap.)

. . . Legnagyobb értéke, hogy nemcsak szakmunka és közelebb hozhatja a maga tudományos műfajának megértéséhez a faluművészet iránt ma bizony eléggé közömbös közönségünket. Ortutay ugyanazt az utat

járja most sok tekintetben, mint Kós Károly Erdélyben. Kevesebb eszközzel, egyelőre talán terjedelmében kisebb könyv eredményével, de becsületes és méltó felkészültséggel. . . A kötetet Buday György illusztrálta friss művészettel, amint azt már nála megszoktuk. . .

(Szabó Zoltán, Magyar Szemle.)

. . . Ortutay egy folklóre tanulmányút keretében eddig még fel nem tárt vidékek, lelkek és dalok, magyar értékek és kincsek gyűjtését tűzte ki célul. . . A lelkes fiatal gyűjtő, amint azt csiszolt stílusú, szép előszavából megtudhatjuk, anyagi nehézségek ellenére is mély betekintést nyert a néplélekbe. Lírai szemléletén keresztül világít a folklorista tudományok szempont keresése. Hasznos munkát végzett a jegyzetekben is, melyeknek nagy anyaga típus- és tárgy történeti tanulmányokhoz rendkívül fontos adatokkal szolgál. Ami a nótákat illeti, úgy megejtően bájos, egyszerű és őszinte, sokszor fojtottan drámai hangjuk lebilincseli az olvasót. . . Keresve se lehetett volna megfelelőbb illusztrátort találni a könyvecskéhez Buday Györgynél. Ismét megmutatja, hogy milyen erős hatásokra képes a fametszés nemes, de szűk határok közé ékelt formanyelvén. Drámai kifejezése sokszor megdöbbentő erejű. Ugy véljük, hogy fametszetein megtalálta a nóták megfelelő hangját, anélkül, hogy valami hamisan népies stílusba esett volna bele. Az ő munkája dokumentálja előttünk csak egész tisztán e balladák és nóták minden népiesen felüli általános emberi értékét. . .

(Sz L. Magyar Iparművészet.)

. . . A magyar fiatalság egyik legértékesebb és legkulturáltabb irodalmi és művészeti csoportja a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma, amely rövid idő alatt egy sor értékes kis könyvet adott ki, legújabb kiadványát a magyar népdalnak szenteli. Ortutay Gyula, a kitűnő fiatal etnográfus gyűjtött össze a Nyírvidéken egy kötetre való népdalt. A nép és a költészet szeretete és alapos szakfelkészültség irányította mun-

kájában. . . A szép kis kötetet Buday György poétikus finomságú fametszetei gazdagítják . . .

(Bálint György, Pesti Napló.)

. . . A tudományos kutató fáradhatatlan energiájával, a lírikus lelkes fanatizmusával gyűjtögette két hónapra keresztül Ortutay Gyula a Nyírség és a Rétköz népének ősi dalait. Igen nagy értékű, munkát végzett az eddigi folklorisztikus kutatásoktól szűz területen. . .

. . . a magyar paraszti nép zamatos nyelvét, dinamikus lelkét reprezentálják az Ortutay gyűjtötte pompás nóták. — Buday György fametszeteinek monumentális ereje lélekbemarkol. Mélységes átérzéssel eleveníti meg fekete-fehér vonalaiban a lélek legfinomabb rezdüléseit, amelyeket nagyszerű művészi készsége megafonként — harsogó hanggá erősít. . .

(Supka Géza, Literatúra.)

. . . E kis könyv megjelenésén örülni kell mindenkinek, aki a néplélek megismerése iránt érdeklődik, mert a Nyírség területén nem foglalkozott még behatóan senki sem ezideig a nép szellemi termékeinek az összegyűjtésével, egy-két szórványos adatunk van Szabolcsvármegye egy-egy tájáról. Ez a két hónapi gyűjtés természetesen nem mutatja teljes képét a nyírségi nép lelkivilágának, ezt a gyűjtő is érzi, de a terület nagysága és anyagiak hiányában többet nem is végezhetett. Érdemes volt e kis gyűjteményt szakadozottsága mellett is közreadni, mert bepillantást ad egy feldolgozatlan terület megismeréséhez . . .

. . . A balladákhoz és nótákhoz Buday György készített hét szép fametszetet, a címlapon lévön kívül, ugyanazzal a tömörséggel, a fekete és fehér azzal az elosztásával, mely első pillanatra érezteti velünk a közölt versek drámaiságát és feszültségét. . .

(Kiss Lajos, Etnographia.)

6. Radnóti Miklós: Lábadozó szél.

(Versek.)

»Radnóti Miklós az utolsó években jelentkezett »legújabb« nemzedék egyik legkomolyabb értéke. Ez a

verskötete legalább tíz, tizenöt olyan verset tartalmaz, amelynek helye lehet az új líra bármelyik antológiájában. De ezeken túlmenőleg is: az egész kötet érdekes. Nincsenek benne elkopott szöfűzések. Nincsenek, benne lejárt jelzők. Ma, amikor a legtöbb fiatal költő még mindig Ady árnyékában bandukol, Radnóti Miklós lírája a legteljesebben mentes Ady hatásától. . . Radnóti Miklós szocialista költő ugyan, de nem pártköltő. . . Érdeklődéssel és figyelemmel kell kíséni a jövőben minden sorát. . . «

(Sós Endre, Magyar Hírlap.)

»Múlt vasárnap a Magyar Hírlap szeretettel emlékezett meg a fiatal Radnóti Miklós »Lábadozó szél« című verseskötényéről s a sok jó közt, mit méltán nem-sajnálta tőle, az is igaz, hogy Radnóti egészen a maga lábán jár s nem Ady-utánzó. Ami azonban nem azt jelenti, hogy ne látszanék meg rajta, hogy Ady járt előtte. Nem utánozza, hanem tanul tőle, — megtanulta tőle a megtanulhatatlant, azt, hogy a költő ott kezdődik, ahol saját nyelve van. »Ő tudja,« — írja talán a legszebb versében, melyet 1932. május 5. címen saját huszonharmadik születése napjára írt —, »Ő tudja,« írja a szeretőjéről, »mikor Keveredtek réti szavaim közé A pesti dumák; mint a tölcséres Vihar, hogy hízott a nyelvem és Ropogott s hogy vitte versekbe Szerte a lábadozó szél!« Ebben a pár szóban ez a gazdag ifjú maga mondja meg magáról, hogy miben áll a gazdagsága és penetránsan »ő«, vagyis saját volta: egy réti szóból és pesti dumából összesűrült nyelvben, mélyből úgy vágja és vájja ki a verset, mint a szobrász a szobrot a kőből, vagy a keményfából, »erei és csomói szerint formálva a mondanivalóját. A faluból nőtt ki s az aszfaltba nőtt le, mint az ákác-költő.«

(Ignotus, Magyar Hírlap.)

» . . . Sőt ép az a másik fiatal költő, Radnóti Miklós, akinek új könyve paplanomon hever, s akinek modern szabadvers-uniformisa alatt tálán halkabb líra

gyenge szive dobog; ilyen virágénekeket dalol: ...Ahol a virágok is szotyognak és rotyognak, ott nem csoda, ha a napfény »hasrafekszik utakon és nagyokat mélézva vakarja farát.« Ebben a költészetben a Kraftausdruckok pótolják az erőt, a pongyolaság a spontánságot, paraszti születés a hivatottságot s a fenegyerekség a tehetséget. A költő »örvény és guta«, s osztályharcos hitvallásához híven azt igéri magának, hogy: »nyelves tűz leszek majd én, urak fejbűbján!«

(Babits Mihály, Nyugat.)

». . . Szeretem Radnóti Miklós verseit. Szeretem azt a komoly és alig észrevehető pátoszt, mely strófaiból kicseng. . . Önkéntelen pátosz ez, a tömegek mozgásának, a társadalmi események történésének természetes, hogy így mondjam, potenciális pátosza. Radnóti verseiben a természeti elemek, a virágok, az állatok, a hegyek, a szél rendszerint emberi hangulatok, érzések és igen gyakran szociális események szimbólumai. . . A társadalom és a természet egységbe olvadnak Radnótinál. A természet nála szakadatlan forradalmak és harcok végtelen szövevénye és a társadalmi forradalom: természeti jelenség. . . Forradalmiságuk nem elhatározott és szárazon programmszerű, hanem a költő pszichéjének szerves része.«

(Bálint György, Nyugat.)

»Das Beste an diesen Gedichten ist die optimistische Haltung ihres jungen Schöpfers, die sich einer ganzen Welt zum Trotz zu behaupten vermag. . . Er beglänzt alles, was im Hintergrund lauert. Er bleibt Sieger über Ohnmacht und nüchterne Erkenntnis. Er beschwingt die Sprache. . . Man malt ungarische Idyllen, umreisst kleine Landschaftsbildchen, man gestaltet aber auch eine Szene im Verhandlungssaal. . . «

(Josef Turóczi-Trostler, Pester Lloyd.)

Érdekes egyéniség Radnóti Miklós. Huszonhárom éves és egészséges, mint a makk. Mintha örömmel,

fájdalomnak egyformán örülne, friss impresszionizmusának kedvérevaló élmény, téma mind. Erős festői bajlam van benne, duskál a képekben. . . Ugyanígy hullámzik egyszerű megnyilatkozások s a rendkívül bonyolult hangulatformák közt. . . intelligenciája, bátor életkedve, mely legsötétebb színei közül is kivillan, figyelmet érdemlő, fejlődést ígérő költőt mutat, akire egykét vastagabb színfoltért sem tudunk haragudni.«

(Vajthó László, Napkelet.)

» . . . vallja a fiatal költő, akinek ember voltát, lázongó akarások, nagy együttérzések forrósága, ködöt-ozlató napsugárnyilak, segíteni-akaró kéz erős szorítása teljesíti ki. Kristályos, csípős vizű hegyipatak zuhogása a költészete, amely csak akkor szelídül mezőn kanyargóssá, ha kedveséről csobog.«

(Supka Géz, Literatura.)

» . . . Radnóti tud a maga hangján beszélni. Ez már a harmadik verskötete és ebben érett teljesen ízessé és gazdaggá kezdettől fogva érdekes és nem mindennapi stílusa és formanyelve. Radnóti szabadversben ír, de rímtelen és időmértéktelen strófáit szinte izgatott feszültséggel tölti el egy puritán és nehézeretű ritmus. . . Ez a költő úgy szociális, mint khogy a levél zöld és a víz fodros. A »személyes ügy« és a » szociális ügy« nála teljesen összeforrott. . . «.

(Pesti Napló)